

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-07**

**XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING INVESTITSIYA
LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA
ZAMONAVIY MOLIYAVIY MEXANIZMLARDAN FOYDALANISH**

Ruziyeva Maxbuba Tog'aymurodovna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti,
Akademik litsey va texnikumlarga metodik yordam berish bo'limi bosh mutaxassisi
E-mail: roziyevamaxbuba@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola nazariy-tahliliy xususiyatga ega bo'lib, unda lizing, venchur moliyalashtirish, loyiha moliyalashtiruvi, davlat-xususiy sheriklik va kraudfanding kabi zamonaviy moliyaviy mexanizmlarning iqtisodiy mohiyati umumlashtirilgan hamda ularni tavakkal darajasi, muddati va kapital tuzilmasiga ta'siri bo'yicha mualliflik tasnifi taklif etilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya loyihalari, moliyalashtirish, lizing, venchur moliyalashtirish, loyiha moliyalashtiruvi, davlat-xususiy sheriklik, kraudfanding, xo'jalik yurituvchi subyektlar.

АННОТАЦИЯ

Данная статья носит теоретико-аналитический характер: обобщена экономическая сущность лизинга, венчурного и проектного финансирования, государственно-частного партнёрства и краудфандинга, предложена авторская классификация по критериям риска, срока и влияния на структуру капитала.

Ключевые слова: инвестиционные проекты, финансирование, лизинг, венчурное финансирование, проектное финансирование, государственно-частное партнёрство, краудфандинг, хозяйствующие субъекты.

ANNOTATION

This theoretical-analytical article generalizes the economic essence of leasing, venture and project financing, public-private partnership, and crowdfunding, and proposes an original classification based on risk level, financing horizon, and capital-structure impact.

Keywords: investment projects, financing, leasing, venture financing, project financing, public-private partnership, crowdfunding, business entities.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-07**

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishning muhim shartlaridan biri hisoblangan xo'jalik yurituvchi subyektlarning investitsiya loyihalarini samarali moliyalashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va eksport salohiyatini oshirish vazifalari korxonalarni yangi investitsiya loyihalarini amalga oshirishga undamoqda. Biroq an'anaviy bank kreditlash mexanizmlarining cheklangan imkoniyatlari, yuqori foiz stavkalari va garov ta'minoti talablari ko'plab korxonalar, xususan kichik va o'rta biznes subyektlari uchun moliyalashtirish manbalariga bo'lgan yo'lni qiyinlashtirmoqda.

Mazkur muammoni hal etishda lizing, venchur moliyalashtirish, loyiha moliyalashtiruvchi, davlat-xususiy sheriklik va kraudfanding kabi zamonaviy moliyaviy mexanizmlar muhim rol o'ynaydi. Ularning nazariy mohiyati va tasniflash mezonlari iqtisodiy adabiyotda hali yaxlit tizimga keltirilmagan. Tadqiqotning maqsadi ko'rsatilgan mexanizmlarning iqtisodiy mohiyatini nazariy jihatdan umumlashtirish va tizimli mezonlar asosida tasniflashdan iborat.

TADQIQOTNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI

Tadqiqot nazariy-analitik xarakterga ega bo'lib, uning uslubiy asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish va tasniflash usullari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida O'zbekiston Respublikasining investitsiya faoliyatini tartibga soluvchi qonun hujjatlari hamda mavzuga oid iqtisodiy adabiyotlar tizimli tahlil qilindi.

MEXANIZMLARNING NAZARIY TAHLILI

O'tkazilgan tahlil zamonaviy moliyaviy mexanizmlarning iqtisodiy mohiyatini ochib berdi. Lizing asosiy vositalarni bosqichma-bosqich to'lash sharti bilan ishlab chiqarish jarayoniga jalb etishga asoslanib, kichik va o'rta biznes uchun boshlang'ich kapital talabini pasaytiradi. Venchur moliyalashtirish yuqori texnologiyali va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlaydi, yuqori xavf evaziga yuqori daromadlilik salohiyatiga ega. Loyiha moliyalashtiruvchi loyihaning o'zi generatsiya qiladigan pul oqimlari hisobidan qarzni qoplash tamoyiliga tayanib, yirik infratuzilma loyihalarida qo'llaniladi. Davlat-xususiy sheriklik davlat va xususiy sektor resurslarini birlashtirib, ijtimoiy ahamiyatga molik loyihalarni amalga oshirish imkonini yaratadi. Kraudfanding raqamli platformalar orqali keng jamoatchilikdan mablag' jalb qilishga asoslangan nisbatan yangi mexanizmdir.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-07**

Ushbu tahlil asosida mexanizmlarni uch mezon bo'yicha tasniflash taklif etiladi: tavakkal darajasi bo'yicha (past: lizing, DXSh; o'rta: loyiha moliyalashtiruvchi; yuqori: venchur, kraudfanding), muddat bo'yicha (qisqa-o'rta: lizing, kraudfanding; uzoq: loyiha moliyalashtiruvchi, DXSh) va kapital tuzilmasiga ta'siri bo'yicha (qarz kapitalini oshiruvchi: lizing, loyiha moliyalashtiruvchi; xususiy kapitalni jalb etuvchi: venchur, kraudfanding). Taklif etilgan tasnif loyiha xususiyatiga mos mexanizmlarni ilmiy asoslangan holda tanlash imkonini beradi.

Nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, mazkur mexanizmlarni amaliyotda keng joriy etishga huquqiy-me'yoriy bazaning to'liq shakllanmaganligi, moliya bozori infratuzilmasining yetarli rivojlanmaganligi hamda bilim va malakaning yetishmasligi to'sqinlik qilmoqda.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Yuqorida keltirilgan nazariy tahlil asosida quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin: taklif etilgan uch mezonli tasnifni amaliyotga tatbiq etish orqali mexanizmlarni tanlash bo'yicha uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish; xo'jalik yurituvchi subyektlar va investorlar o'rtasida ushbu mexanizmlar bo'yicha bilim va malakani oshirish; mazkur mexanizmlarni qo'llash bo'yicha soliq va boshqa rag'batlantiruvchi imtiyozlar tizimini takomillashtirish. Bu takliflar investitsiya loyihalarini moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirib, milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda O'RQ-598-son "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining 1999-yil 14-aprelda 756-I-son "Lizing to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 10-mayda O'RQ-537-son "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 1-avgustda PF-5495-son "Investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-noyabrda PF-5583-son "Tadbirkorlik va innovatsiyalar sohasidagi loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrda PQ-357-son "Startup loyihalar va venchur moliyalashtirish ekotizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
VOLUME-3, ISSUE-07**

7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 3-noyabrdagi 684-son "UzVC" milliy venchur fondi faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28-dekabrdagi PQ-459-son "2023-2025-yillarga mo'ljallangan investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
9. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy sayti. URL: <https://cbu.uz>.
10. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining rasmiy sayti: venchur moliyalashtirish bo'yicha ma'lumotlar. URL: <https://old.mininnovation.uz>.